

CSONGVAI ATTILA

AZ ÚR UGYANIS LÉLEK: AHOL AZ ÚR LELKE, OTT A SZABADSÁG

2Kor 3,17

Nyári kirándulásunk során egy közeli fürdőhelyre akartunk eljutni, melytől egy hegy választott el. Ismeretlen volt a táj, ezért a „kérdő útját nem veszti” alapján, mi is megérdeklődtük, merre is menjünk. Megmutattak a tetőn egy célpontot s feléje egy gyöngye lábnyomok jelezte kanyargós ösvényt. Miközben haladtunk felfelé kirándulótársunk elmondta, hogy a katonaságnál őket arra oktatták, hogy amikor ismeretlen helyen járnak, tekintetüket a célpontról közelítsék ahhoz a helyhez ahol vannak, közben vegyék számba az akadályokat, s miközben azokat kikerülik, vigyázzanak, hogy a célt él ne veszítsék. Nekünk is, alig indultunk el, utunkat állta egy beton oszlopra kifeszített drótkerítés, melyen egy felfedezett résen egy kis kitérővel jutottunk át, majd bokros, szakadékos helyek állták utunkat, s így csak újabb kitérővel folytathattuk utunkat a cél felé.

Az emlékezetes kirándulás hasznos tanulsága ma is fülemben cseng: amikor ismeretlen helyen járunk, tekintetünket a célpontról úgy közelítsük magunk felé, hogy közben számbavesszük az akadályokat, az azokon átjutás lehetőségeit, s közben nagyon vigyázzunk arra, hogy a célt szemünk előtt ne veszítsük el. A „Ványa bácsi”-ban hasonlót olvastam: „Ha az ember megy egy sötét erdőben és távoli fényt lát, nem érzi sem a sötétséget, sem a tövisek szúrását.”

Az elébb elmondottak a belső, lelki életben is érvényesek. A valóságos ember térképén is van csúcs, van cél, van fény, mely felé igyekszik. Ezt a célt Jézus a tökéletességben, az ember hivatását pedig a tökéletesedésben jelölte meg. Jézus jól érzékelt a távolságot, a szintkülönbséget a cél és a cél felé haladó ember között. Tudta, hogy a tökéletesség isteni kategória, s az ember csak nagy erőfeszítés árán, korlátokon, akadályokon, szívés és kitartó atküzdés, ismétlődő tusakodás és harc árán közelítheti meg, de azt is tudta, hogy megéri. Azt is világosan látta, hogy miként az erdő fájának nincs más választása, mint a növekedés az életben maradáshoz, úgy az ember számára is a szellemi, az erkölcsi növekedés életének feltétele. Másszóval: a lélek egyre növekvő, meghatározó, döntő befolyása életünkben, mely megszabadít köteleinktől s eljuttat egy csodálatos magaslatra, az öntörvényűség, a belső szabadság, az istenközelség magaslatára. Jézus egy ilyen emelkedett

állapotban mondhatta: én és az Atya egy vagyunk. Pál apostol pedig: „Az Úr ugyanis Lélek: ahol az Úr Lelke, ott a szabadság.”

Pál apostol sokat vívódik az emberi szabadság kérdéseivel. 1Kor 10,23-ban ezt írja: „Minden szabad nékem, de nem minden épít”; Gal 5,13-ban; „Mert ti szabadságra hívatatok, atyámfiai; csakhogy a szabadság ürügy ne legyen testnek, sőt szerelottel szolgáljatok egymásnak.” Róm 7,21-ben: „Megtalálom azért magamban, ki a jót akarom cselekedni, ezt a törvényt, hogy a bűn meg van bennem. Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint.” Pál az evangélium szellemének világosságában látja az anyagi és erkölcsi világ alapjait Isten törvényében, de az isteni világrend változathatatlan törvényeit felismerő ember nagyserű belső szabadságát is érzékeli: „gyönyörködöm Isten törvényében a belső ember szerint.” Őv a szabadsággal való visszaéléstől, sem törvényeinek áthágásától, a büntől. A szabadság összeköt Istennel, a bűn pedig elválaszt Istentől.

Kossuth Lajosnak van egy levele az Unitárius Egyház birtokában, melyet 1884. márc. 18-án írt Turinból Kovács János gimnáziumi tanárhoz, melyben elismeréssel nyilatkozik az unitárius vallásról, melynek „legterjedtebb és legtovábbtartó jövendőt ígér, mert a fő súlyt nem transzcendentális spekulációra [...] helyezi hanem Krisztus erkölcsstanára, az emberszeretetre, mely a társaslénnyé alkotott emberiség tökéletesedésének törvénye”. Ugyanebben a levélben vall az ember vallásos vizsgálódásának szabadságáról, amikor a vallás kútfejének a Szentírást, az edénynek pedig, mellyel azon kútfeből meríteni kell, „nem a bárminéven nevezett tekintély diktátorságát, hanem az ént, az egyéni szabad ítéletet” jelöli meg, melynek nincs megtiltva semmi, hogy azon másik, azon nem írott Könyvből is merítsen, melynek neve természet, s melynek úgy a porszemben, mint a világok miriárdjaiban nyilatkozó örök törvényei valának.”

Századunk nagy humanistáját, Albert Schweitzert idézem, aki a jézusi szeretet parancsát a legteljesebb mértékben magáévá teszi, minden külső kényszer nélkül lemond a kínálkozó felfelé ívelő lehetőségekről, az egyetemi tanszékekről, az európai kultúrélet kényelméről és előnyéről. Elmegy Afrikába, s az őserdő mélyén, Lambareneben, a saját erejéből teremtett primitív feltételek között megkezdi a négerék testi és lelki gyógyítását. Vállalja a legnehezebb szolgálatot, oda állítja életét a segítségre szoruló emberek legteljesebb szolgálatába. Nem akar nagy lenni. Számára nincs más választás: az élet szolgálata áldozatok árán. Ezt fejezi ki imája is, ez a pár sor: „Rendelkezésedre állok Istenem, rendelkezésedre állok embertársam.” Az ő példája nyomán válik világossá számunkra a jézusi elhívás: „Ha valaki én utánam akar jöni, tagadja meg magát, és vegye fel az ő keresztjét, és kövessen engem. Mert valaki meg akarja tartani az ő életét, elveszti azt; valaki pedig elveszti az ő életét én érettem és az evangéliomért, megtalálja azt.” (Mk 8, 34—35).

Elismeréssel és hálával gondolunk most azokra az ismerőseinkre, akik életük értelmét a szolgálatban, a segítségadásban, az embertársaik felé tiszta és őszinte odafordulásban ismerték fel, lemondva naponként saját kényelmük és jólétük részéről.

Dávid Ferenc, akiről köztudott, hogy a hitet és a szabad vizsgálódást Isten drága ajándékának tartotta, s a lelkiismereti szabadság

bátor hirdetője és mártirja volt, szabadságunk mellett kötöttségünk-re is figyelmeztet: „Nekünk, kik a keresztény nevet viseljük, Krisztusunktól és az Ő tanításától kell függnünk.”

Miben áll az ember belső szabadsága? Az ember belső szabadsága jog és kötelesség. Jogom van az isteni kijelentés megismeréséhez, templomhoz, melynek ablakai az égbe néznek, a hitem táplálta szüntelen megújuló erőhöz, célbajutásom végső reménységéhez, lelkelem Istenhez emelkedésében segítséget adó egyházamhoz. És köteles vagyok ezt a segítséget igénybevéve Istenben napról-napra gyarapodni. Megismerni világunkban történő megnyilatkozását, s rám vonatkozó hatásával összhangban élni, hozzá felnőni, hozzá közeljutni, benne élni. Valláserkölcsi kötelességem erre törekedni s ebbéli szabadságomban senki sem gátolhat meg.

Számomra a szabadság függőségét jelent és nem függetlenséget. Függőség Jézus tanításától és embértársaimtól. A cél felé a jézusi út vezet, s ez nem egyéni, hanem közös „milliók kincse az, mint a reménység, napsugár, tavasz, mint a virág, mely dús kelyhét kitarva, ráönti illatát a szomjazó világra, hogy abból jötestvér jusson, minden szegénynek ugyanannyi jusson.”

A szabadság engedelmesség, nem egyéniségem feladása, hanem ellenkezőleg, éppen kibontakozása érdekében. Nem a szolgáló tehetetlen és fogcsikorgató engedelmsége, hanem a gyermeké, aki bíz a szülei s engedelmeskedik nekik, mert tudja, hogy ez javára van.

A szabadság győzelem emberi gyöngeségeim felett, bűneim felett. Lelkiismeret, mely sosem külső parancsra cselekszik, hanem a belső erkölcsi ember parancsának engedelmeskedik s riadtan szembeszáll, kétségbeesetten harcol mindazzal, ami emberi autonómiáját fenyegeti.

Lemondás az élet egy részéről a tisztább, az igazabb élet megnyerése érdekében. Harc, a jó és a rossz háborúja, melyet mindenkinek magának kell megvívnia. Döntés a jó mellett s az áldozatvállalás sorozata, egy életlen át tartó küzdelem árán a győzelem felé segíteni. Ez a keresztény ember szabadságharca.

„Szabadság. / Ezt a megszentelt nevet / könnyelműn, ingyen ajkadrára ne vedd. / Tudd meg / szabad csak az, / aki oly áhitattal mondja ki, / mint Istenének szent nevét a jó pap. / Szabad csak az / akit nem rettent a holnap, / inség, veszély, kín meg nem tántorít / és lelki béklő többé nem szorít. / Hiába őrzi porkoláb, s lakat / az sosem rab, ki lélekben szabad, / az akkor is, ha koldus nincstelen, / gazdag, hatalmas, mert bilincstelen... / Ez nem ajándék, ingyen ezt nem adják, / hol áldozat nincs, nincs szabadság. / Ott van csupán, hol szavát megértve, / meghalni tudnak s élni mernek érte.” (Heltai Jenő: Szabadság).

Hol a szabadság? A nagy kérdésre Pál apostol így válaszol: ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság. Vedd magadhoz, táplálkozz vele, szívöd tődödbe Isten szent lelkét, hogy élj emberarcú, embermosolyú életet Istennek erejével. Gazdagodj szabadságod isteni kincsével, hogy tudj isteni döntéssel utat választani a magad és a rádbizottak számára, hogy szabad légy kötöttségeid ellenére is, szabad, mint az ösvény, mely távoli cél felé kanyarog; szabad úgy, mint Isten teremtményei közül semmi más. Ámen.

LÉGY A KARÁCSONY!

Lk 2, 14

A Karácsony! Ha kimondom e szót, szárnyra nő bennem; kilombosodik a lelkem; s ha nem figyelek nagyon 'magamra,' képzeletem a valóságból is ki akar nyújtózni. A bennem és belém sűrűsödő sötétségem látássá; a sokszor szót sem értő süketiségem halkássá lesz. Karácsony! Kimondom és úgy érzem, hogy tér és idő, mélység és magasság bennem találkoznak. Egyszerre tudok lenni felnőtt és gyermek, a mindennapok kapkodó rohanása és bethlehemi éj szertartásos nyugalma. Keres a múltam s a jelen, és én lelkemben ünnepelek; olyan-nak érzem magam, mint egy csillagszórós, gyertyafényes karácsonyfa: világít bennem a karácsonyi öröm.

E fény-öröm mellett látom meg, hogy nem vagyok magamra szorult, magamba zárult egyedülvalóság, önmagamban kerek egész, hanem vagyok egy nagy közösség. Abba a közösségbe tartozónak tartom és érzem magam, amely a keleti bölcsek és királyok útján keresi, még áldozatok árán is, a jónál jobb, az igazinál igazibb utat a boldogság és a boldogulás felé. Érzem a pásztorok szoszor fjedező nyájfelelősségét. Bennem van Mária és József gyermekmentő és megtartó kötelességtudata. Őszinte bűnbánattal rá tudok bölintani lelkiismeretem szavára: bizony Heródes is vagyok. Szeretném, ha tudnék lenni sokszor magamnak és másnak is, bár pislákoló, de soha meg nem fáradó, útmutató bethlehemi csillag; a béke és jóakarát anygali üzenetének keskeny pallója.

A valamikor gyermekvágyam visszatérő hancurozó jókedve szövik bennem a kívánságok magasságába: Add Uram, hogy én legyek a karácsony! Milyen gyermeki és mégis milyen komoly ez a kívánság.

Lehet az ember karácsony? — teheti fel bárki a kérdést. A felelet egyszerű: úgy nem, ha karácsonyban a mesébe menekülő valóságot, vagy a valóságos mesét látom. Ha nem szeretet adójának, lerovandó kötelességének nézem a feldíszítendő fenyőfa jelképében a karácsonyt. Úgy nem lehet, ha csak az otthonok népszámlálásának, családi találkozások idejének, a képeslapokon útnak indított jókívánságok alkalmának ismerem ezt az ünnepet. Úgy sem lehetsz a karácsony, ha neked ez csak egy szó a szótárban, ha csak egy pirosbetűs ünnep a naptárban, ha csak évszázadok díszítette-táplálta szokás, kötelező formáság, vallásos elfogult vakság az, amit értesz, vagy gondolsz, mikor kimondod: Karácsony.

A karácsony csak belső, megtapasztalt valóság lehet!

Tagadhatatlan, hogy az egészséges lélek tudatos tapasztalatai, mint a jóság, szeretet, békesség, igaz valóságok. Náluk nélkül nincs sem ünnepünk, sem hétköznapiunk; nincs családi, testvéri, baráti, embertársi találkozás és egymásmellett élés. Nélkülük a szó igazi értelmében vett emberi, emberies életvitelről beszélni sem lehet; csak pusz-